

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Inzenden scores
- 6 Bronvermeldingen

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 41 en 42 van het Eindexamenbesluit v.w.o.-h.a.v.o.-m.a.v.o.-v.b.o.

Voorts heeft het College voor Examens (CvE) op grond van artikel 2 lid 2d van de Wet CvE de Regeling beoordelingsnormen en bijbehorende scores centraal examen vastgesteld.

Voor de beoordeling zijn de volgende passages van de artikelen 36, 41, 41a en 42 van het Eindexamenbesluit van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het College voor Examens.
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de gecommiteerde toekomen.
- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het College voor Examens.

De gecommiteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommiteerde.

- 4 De examinerator en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Indien de examinerator en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examinerator. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke gecommiteerde aanwijzen. De beoordeling van de derde gecommiteerde komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de regeling van het College voor Examens van toepassing:

- 1 De examinerator vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examinerator en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
  - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
  - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
  - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
  - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
  - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
  - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;
  - 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;

- 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;
- 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Voor een juist antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal scorepunten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
  - 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
  - 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
  - 7 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het College voor Examens. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
  - 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
  - 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.
- NB1 Het College voor Examens heeft de correctievoorschriften bij regeling vastgesteld. Het correctievoorschrift is een zogeheten algemeen verbindend voorschrift en valt onder wet- en regelgeving die van overheidswege wordt verstrekt. De corrector mag dus niet afwijken van het correctievoorschrift.
- NB2 Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht.
Evenmin is er een standaardformulier voorgeschreven voor de vermelding van de scores van de kandidaten.
Het vermelden van het schoolexamencijfer is toegestaan, maar niet verplicht.
Binnen de ruimte die de regelgeving biedt, kunnen scholen afzonderlijk of in gezamenlijk overleg keuzes maken.
- NB3 Als het College voor Examens vaststelt dat een centraal examen een onvolkomenheid bevat, kan het besluiten tot een aanvulling op het correctievoorschrift.
Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt zo spoedig mogelijk nadat de onvolkomenheid is vastgesteld via Examenblad.nl verstuurd aan de examensecretarissen.

Soms komt een onvolkomenheid pas geruime tijd na de afname aan het licht. In die gevallen vermeldt de aanvulling:

NB

- a. Als het werk al naar de tweede corrector is gezonden, past de tweede corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe.
- b. Als de aanvulling niet is verwerkt in de naar Cito gezonden WOLF-scores, voert Cito dezelfde wijziging door die de correctoren op de verzamelstaat doorvoeren.

Een onvolkomenheid kan ook op een tijdstip geconstateerd worden dat een aanvulling op het correctievoorschrift ook voor de tweede corrector te laat komt. In dat geval houdt het College voor Examens bij de vaststelling van de N-term rekening met de onvolkomenheid.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen kunnen maximaal 57 scorepunten worden behaald.

Voor dit examen zijn de volgende vakspecifieke regels vastgesteld:

Voor rekenfouten worden geen scorepunten afgetrokken.

Wanneer echter de kandidaat bij een berekening kennelijk verzuimd heeft door schatting controle op het antwoord uit te oefenen, wordt voor deze fouten één scorepunt afgetrokken tot een maximum van twee scorepunten voor het geheel van de open vragen.

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Aan het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt 1 scorepunt toegekend.

Let's go LETS!

---

1 D

2 **maximumscore 1**

voorbeelden van een juiste reden:

- Je hebt een grotere groep deelnemers nodig die dicht bij elkaar wonen om een ruilkring te kunnen laten werken.
- In steden (woonwijken) leven veel mensen met een laag inkomen. Voor deze mensen kan een ruilkring aantrekkelijk zijn.

3 **maximumscore 1**

voorbeeld van een juist argument:

Als mensen een lager inkomen krijgen, hebben ze minder geld ter beschikking om producten aan te schaffen. Een alternatief betaalmiddel is dan aantrekkelijk.

4 **maximumscore 1**

voorbeelden van een juist nadeel:

- Het saldo is uitsluitend binnen de ruilkring te verzilveren.
- Je moet nog maar zien of iemand zijn schuld daadwerkelijk vereffent.

5 **maximumscore 1**

voorbeeld van een juist argument:

Door het uitwisselen van goederen en diensten met een lokale geldeenheid besparen leden op hun uitgaven van gewoon geld. Dit vergroot de mogelijkheid te gaan sparen.

6 **maximumscore 1**

voorbeelden van een mogelijk probleem:

- Er zijn weinig uitvoerders om uit te kiezen.
- Uitvoerders komen/kunnen niet op het moment dat je dat wilt.

7 **maximumscore 1**

voorbeeld van een juist nadeel:

Consumenten die gebruik maken van het LETSysteem kopen deze producten (diensten) niet bij deze bedrijven. Hierdoor kan de winst bij deze bedrijven lager uitvallen.

Vergrijzing: bedreiging of kans?

8 A

9 maximumscore 1

voorbeelden van een juist antwoord:

- uitgaven voor de gezondheidszorg
- subsidies (voor theaterbezoek; bibliotheek)

10 maximumscore 2

voorbeelden van juiste uitgaven:

- Kinderbijslag; er komen in verhouding minder kinderen.
- Onderwijs; er komen in verhouding minder kinderen.
- Bijstandsuitkeringen; ouderen in de AOW krijgen geen bijstandsuitkering meer.

per juist voorbeeld met juiste verklaring

1

11 maximumscore 2

voorbeeld van een juiste berekening:

- $1.310.000 + 897.000 + 814.000 = 3.021.000$
- $3.021.000 / 7.370.000 \times 100\% = 41,0\%$

1

1

Opmerking

De antwoorden 40,99% en 41% ook goed rekenen.

12 maximumscore 1

voorbeelden van een juiste verklaring:

- Deze groep heeft veel meer tijd gehad om te sparen.
- Deze groep heeft sterk geprofiteerd van de stijging van de huizenprijzen.

13 maximumscore 2

voorbeelden van juiste oorzaken:

- Senioren hebben geen of nauwelijks thuiswonende kinderen.
- Senioren hebben veelal lage(re) woonlasten omdat ze hun hypothecaire lening al hebben afgelost.
- Senioren betalen in verhouding minder belasting.

per juiste oorzaak

1

14 maximumscore 1

voorbeelden van juiste antwoorden:

- een winkel vestigen in een verzorgingstehuis
- zorgen voor ruime parkeermogelijkheden

In onze stad gebeurt altijd wat!

15 maximumscore 1

voorbeelden van een juist voorbeeld:

- extra toeristenbelasting bij meer bezoekers
- extra OZB-inkomsten bij vestiging van nieuwe bedrijven of inwoners

16 maximumscore 1

voorbeelden van een juist argument:

- De huidige inwoners zijn de beste ambassadeurs. Zij kunnen de stad 'verkopen' aan mogelijke nieuwe inwoners.
- Het is van belang de huidige inwoners tevreden te houden, zodat zij niet naar elders verhuizen.
- De huidige inwoners zijn ook de gebruikers van de faciliteiten die er zijn in de gemeente.

17 maximumscore 1

voorbeeld van een juiste uitleg:

Bedrijven hebben meer voordeel (profijt) van nieuwe bezoekers dan de inwoners en betalen daarom ook meer belasting.

18 maximumscore 1

voorbeeld van een juist argument:

Door citymarketing van kleinere gemeenten komen meer toeristen naar die gemeenten. (Dit gaat (wellicht) ten koste van de bezoekersaantallen in andere gemeenten, maar daar hebben zij geen boodschap aan.)

19 A

20 maximumscore 1

voorbeeld van een juiste uitleg:

Bedrijven hebben er belang bij dat er veel activiteiten in de gemeente worden georganiseerd. Voor veel inwoners kunnen deze activiteiten echter overlast opleveren (geluid, zwerfafval enzovoort).

21 maximumscore 2

voorbeeld van een juiste berekening:

Extra inkomsten:

• overnachtingen 10% x 500.000 = 50.000		
50.000 x € 2	= € 100.000	1
• bedrijfsterrein 500 x € 250	= € 125.000	1
Totaal	€ 225.000	

Vechten om de vodden!

22 maximumscore 1

voorbeelden van een juist argument:

- Het is makkelijker/goedkoper om het verdiende geld naar Afrika over te maken dan alle kleding naar Afrika te transporteren.
- Met geld kunnen ook andere zaken gerealiseerd worden dan alleen kleding verschaffen.

23 C

24 maximumscore 2

- een juist voordeel, bijvoorbeeld: 1
  - Hierdoor ontstaan nieuwe banen en dus meer werkgelegenheid.
  - De opbrengsten kunnen geïnvesteerd worden in de lokale omgeving.
- een juist nadeel, bijvoorbeeld: 1
  - De allerarmsten zijn niet in staat de kleding aan te schaffen. (De rest van de bevolking moet meer betalen.)
  - De opbrengst komt bij een kleine groep terecht.

25 maximumscore 1

structurele hulp

voorbeeld van een juiste aanvulling:

met de opbrengst van kledingverkoop worden diverse projecten gefinancierd, waarvan de effecten op lange termijn zichtbaar worden.

Opmerking

Alleen als na 'structurele hulp' een juiste verklaring volgt het scorepunt toekennen.

26 maximumscore 2

voorbeeld van een juiste berekening:

- $125 \text{ miljoen kilo} \times 61\% = 76,25 \text{ miljoen kilo}$ 1
- $\text{Dit is } 76.250.000 \text{ kilo} \times \text{€ } 0,12 = \text{€ } 9.150.000$ 1

27 maximumscore 1

voorbeeld van een juist argument:

Door de crisis dragen mensen hun kleding langer. Er wordt minder weggegooid.

28 maximumscore 1

voorbeeld van een juist argument:

Mensen gaan ervan uit dat ze het goede doel steunen met de kleding. Nu blijkt vaak dat de kleding (of de opbrengst daarvan) naar commerciële bedrijven gaat.

Het huishoudboekje van Nederland

---

29 maximumscore 1

- (1) = financiën
- (2) = miljoenennota
- (3) = rijksbegroting

Opmerking

Het scorepunt uitsluitend toekennen wanneer drie juiste woorden zijn gekozen.

30 maximumscore 2

voorbeeld van juiste berekeningen:

- €17,8 miljard / € 614 miljard x 100% = 2,9%, ja 1
- € 402 miljard / € 614 miljard x 100% = 65,5%, nee 1

Opmerking

Wanneer beide berekeningen goed zijn, maar één of twee conclusies zijn foutief: maximaal 1 scorepunt toekennen.

31 B

32 E

33 maximumscore 1

voorbeeld van een juiste verklaring:

Duitsland is de belangrijkste handelspartner van Nederland. Als de economische situatie in Duitsland goed is, zal de vraag naar Nederlandse producten er groot zijn.

34 maximumscore 1

voorbeeld van juiste verklaring:

Consumenten kunnen er (vooral in tijden van crisis) ook voor kiezen méér te gaan sparen of hun schulden af te lossen. Ze zullen dan niet méér gaan besteden.

Vrijhandel

---

35 A

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

36 maximumscore 1
 voorbeeld van een juiste reden:
 Hyun Dai probeert concurrenten zoals Blue Vision uit de markt te drukken.
 Als dat gelukt is kunnen ze de prijzen verhogen en winst gaan maken.

37 C

38 maximumscore 1
 voorbeeld van een juist argument:
 Aziatische landen zullen als reactie waarschijnlijk ook importheffingen
 gaan invoeren op producten uit Nederland (Europa).

39 maximumscore 1
 voorbeeld van een juiste uitleg:
 De consument heeft de beschikking over meer en goedkopere producten
 en kan op deze manier meer behoeften bevredigen.

40 maximumscore 2
 voorbeelden van juiste antwoorden:

- kan de werkgelegenheid in Nederland **afnemen**, omdat buitenlandse producten goedkoper op de Nederlandse markt komen. Hierdoor zal de binnenlandse productie afnemen 1
- kan de werkgelegenheid in Nederland **toenemen**, omdat Nederland zijn producten goedkoper op de buitenlandse markt kan aanbieden, waardoor de binnenlandse productie toeneemt 1

41 maximumscore 1
 voorbeelden van een juist argument:

- De ontwikkelingslanden zijn door hun vaak eenvoudige productiemethoden niet in staat te concurreren met het buitenland. Daardoor worden zij niet geholpen om meer af te zetten in het buitenland.
- Door vrijhandel komt er meer concurrentie op de binnenlandse markt / markt van de ontwikkelingslanden.

Veel emotie rondom demotie

---

42 B

43 maximumscore 1
 voorbeeld van een juist argument:
 Als een werknemer een lagere functie / lager loon krijgt, is de prikkel om hard te werken wellicht minder sterk aanwezig.

Vraag	Antwoord	Scores
44	maximumscore 2 voorbeelden van juiste argumenten:	
	• een voordeel voor de werknemer, bijvoorbeeld:	1
	– Hij kan zijn huidige functie behouden.	
	– Door minder uren te werken is het werk wellicht beter vol te houden.	
	• een voordeel voor de werkgever, bijvoorbeeld:	1
	– De ervaring en kennis in de functie blijven behouden.	
	– De loonkosten dalen.	
	– De arbeidsproductiviteit van de werknemer kan op peil blijven.	
45	maximumscore 2 voorbeeld van een juiste berekening:	
	• € 465 x 52 / 12 = € 2.015	1
	• € 2.015 / € 3.600 x 100% = 56%	1
46	maximumscore 1 voorbeeld van een juiste uitleg: Door de werkzaamheden binnen een bedrijf beter te verdelen en ouderen datgene te laten doen waar ze goed in zijn, kan de productie per tijdseenheid omhoog gaan.	
47	maximumscore 1 voorbeeld van een juiste uitleg: Als mensen een lagere functie krijgen met minder verantwoordelijkheden, kunnen ze het werken waarschijnlijk langer volhouden.	

5 Inzenden scores

Verwerk de scores van alle kandidaten per examinator in het programma WOLF.
Zend de gegevens uiterlijk op 20 juni naar Cito.

6 Bronvermeldingen

---

informatiebron 2   CBS: welvaart in Nederland
informatiebron 5   kici.nl